

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/148/2000

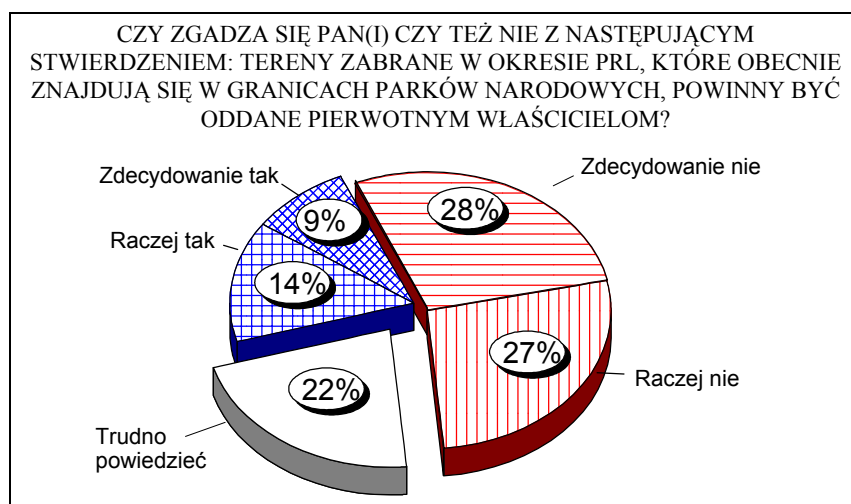
POLACY O PARKACH NARODOWYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK 2000

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Polacy zdecydowanie częściej opowiadają się za ochroną przyrody w parkach narodowych niż za turystycznym zagospodarowywaniem tych terenów. Stanowczo popierają zachowanie szczególnego charakteru obszarów tworzących parki narodowe. Uważają też, że wszystkie działania na takich terenach powinny być podporządkowane ochronie przyrody.
- Na postawy „proparkowe” mają wpływ: poziom wykształcenia, miejsce zamieszkania oraz warunki materialne. Częściej niż przeciętnie prezentują je osoby z wyższym wykształceniem, mieszkające w dużych miastach oraz zadowolone ze swoich warunków materialnych. Ku ochronie najcenniejszych fragmentów polskiej przyrody częściej niż ku jej zagospodarowywaniu skłaniają się też uczniowie i studenci.
- Ponad połowa społeczeństwa stoi na stanowisku, że nie należy zwracać w naturze terenów wyłączonej w okresie PRL, które obecnie wchodzi w skład parków narodowych.

Parki narodowe w Polsce są najwyższą formą ochrony przyrody. Obejmują one obszary wyróżniające się szczególnymi wartościami naukowymi, przyrodniczymi, społecznymi, kulturowymi i wychowawczymi. Wszelkie działania w ich granicach podporządkowane są ochronie przyrody.

Na arenie międzynarodowej cel tworzenia parków narodowych zdefiniowano podczas IV Światowego Kongresu Parków Narodowych „Caracas ‘92”. Uznano, że istnieją one po to, aby zachować bioróżnorodność i kształtować zrównoważony rozwój.

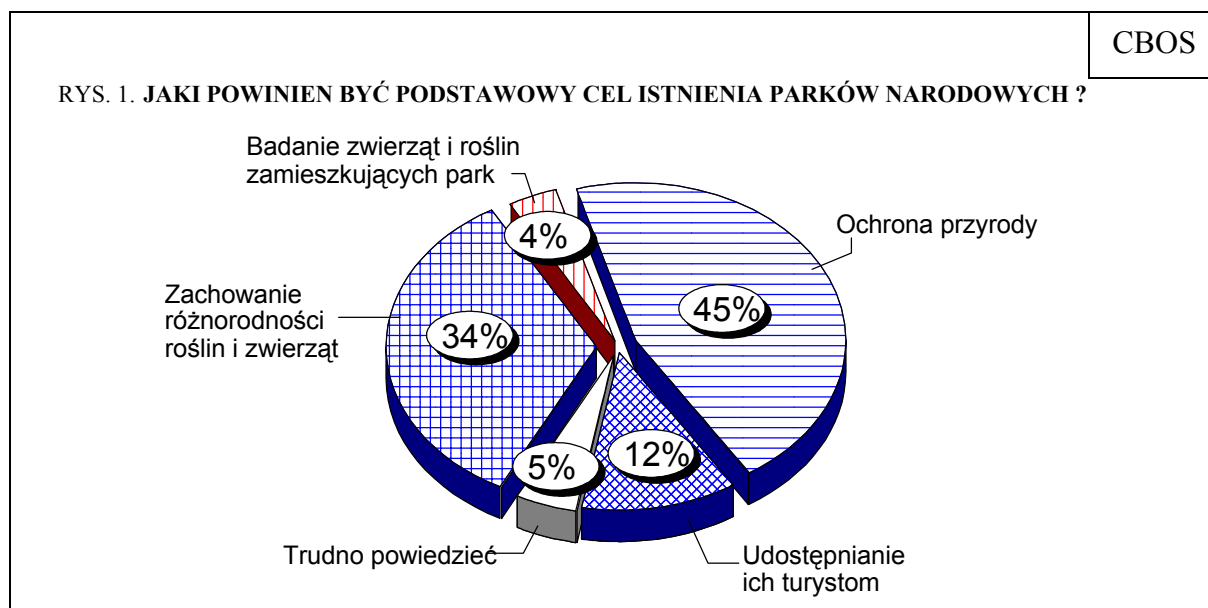
W Polsce istnieją dwadzieścia dwa parki narodowe, które łącznie zajmują około 1% powierzchni kraju. Jak już wspomniałam, są to obszary szczególnie atrakcyjne, stąd ciągła presja na ich turystyczne zagospodarowywanie. Kłóci się to z wymogami ochronnymi. Media coraz częściej donoszą o konfliktach pomiędzy „parkowcami” („ochroniarzami”) a narciarzami, turystami, przedsiębiorcami, inwestorami, grupami nacisku itp.

We wrześniu¹ zapytaliśmy Polaków o ich zdanie na temat tworzenia parków narodowych. Sondowaliśmy też ich opinie na temat konkretnych problemów, często kontrowersyjnych, związanych z funkcjonowaniem tego typu obszarów chronionych. Chcieliśmy się dowiedzieć, czy społeczeństwo opowiada się za ich ścisłą ochroną czy raczej za turystycznym zagospodarowywaniem.

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (124) przeprowadzono w dniach 1-4 września 2000 roku na losowo-adresowej reprezentatywnej próbie dorosłych Polaków (N=1078).

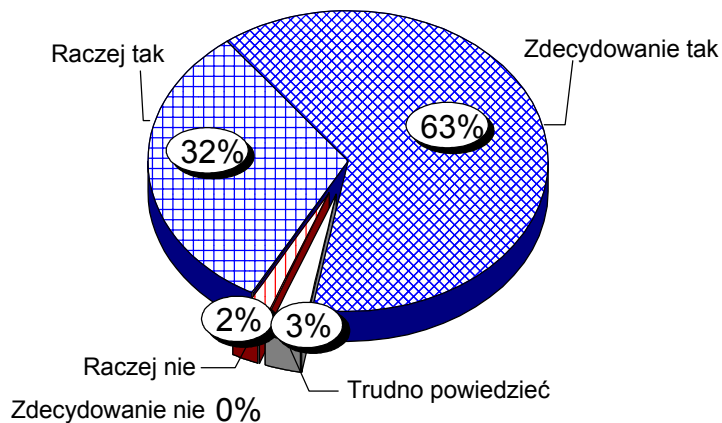
CEL TWORZENIA PARKÓW NARODOWYCH I DZIAŁALNOŚĆ NA ICH TERENIE

Prawie połowa ankietowanych (45%) wyraziła przekonanie, że celem tworzenia parków narodowych powinna być ochrona przyrody, a nieco ponad jedna trzecia uznała za cel nadrzędny dbanie o zachowanie różnorodności roślin i zwierząt zamieszkujących na ich obszarze. Niestety 12% Polaków jest zdania, że podstawowym celem istnienia parków narodowych jest organizowanie turystyki.

Polacy nie mają wątpliwości, że wszystkie działania prowadzone na terenie parków narodowych powinny być podporządkowane ochronie przyrody - 95% badanych podziela tę opinię. W stu procentach zgadzają się z tym twierdzeniem ankietowani w bardzo dużym stopniu zaniepokojeni stanem środowiska oraz ci, którzy pracują na własny rachunek. Natomiast respondenci niewyrażający lęku o stan środowiska naturalnego cztery razy częściej niż przeciętnie przeciwni są podporządkowywaniu działalności w obszarach chronionych wymogom ochrony przyrody.

RYS. 2. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) CZY TEŻ NIE Z NASTĘPUJĄCYM STWIERDZENIEM: WSZYSTKIE DZIAŁANIA NA TERENIE PARKÓW NARODOWYCH POWINNY BYĆ PODPORZĄDKOWANE OCHRONIE PRZYRODY?

SPOSÓB ZWIEDZANIA PARKÓW NARODOWYCH I OPINIE NA TEMAT OPLAT ZA WSTĘP

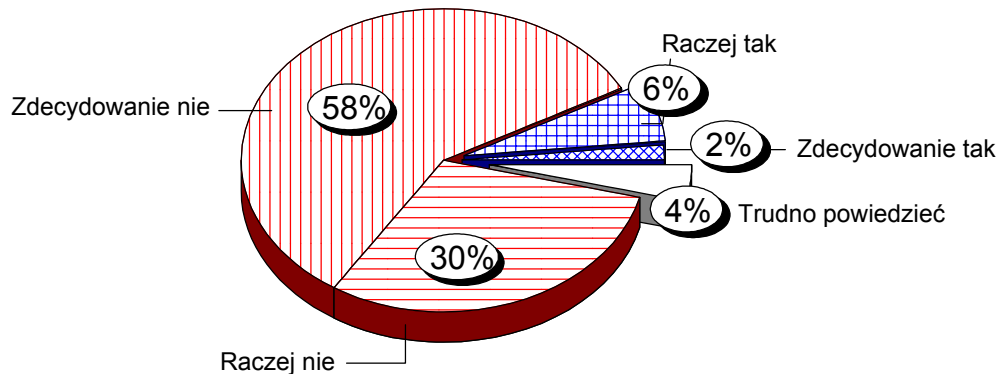
Parki narodowe, zdaniem zdecydowanej większości ankietowanych (88%), nie są obszarami, które należy zwiedzać samochodami czy autobusami. Uważają tak prawie wszyscy respondenci w bardzo dużym stopniu niepokojący się o stan środowiska (98%), a także ci, którzy twierdzą, że dla zachowania czystego środowiska warto zamykać zakłady trujące otoczenie, mimo iż zwiększy to bezrobocie (95%). W grupach społeczno-zawodowych przekonania te mają szczególnie wielu zwolenników wśród kadry kierowniczej i inteligencji (97%) oraz osób pracujących na własny rachunek (95%).

W niewielkiej grupie badanych (8%), którzy chcieliby zwiedzać obszary chronione pojazdami mechanicznymi, najliczniej reprezentowani są mieszkańcy najmniejszych miast² (15%).

² Do 20 tys. ludności.

CBOS

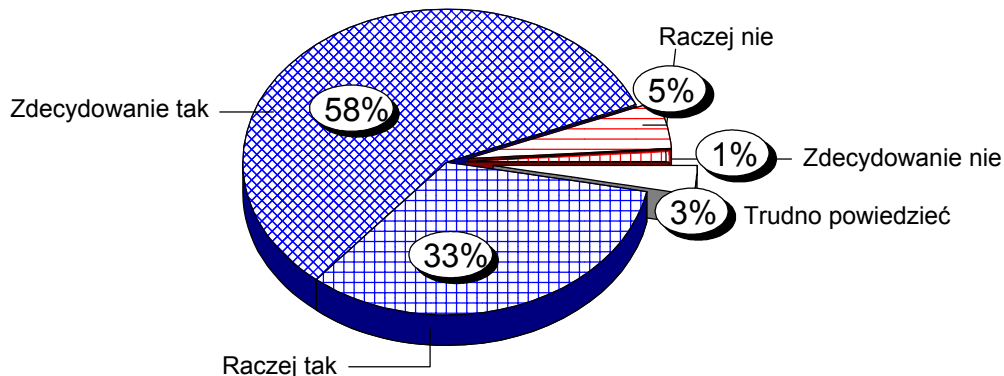
RYS. 3. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) CZY TEŻ NIE Z NASTĘPUJĄCYM STWIERDZENIEM:
W PARKACH NARODOWYCH POWINNA BYĆ GĘSTA SIEĆ DRÓG UMOŻLIWIAJĄCA
ICH ZWIEDZANIE SAMOCHODEM LUB AUTOBUSEM?

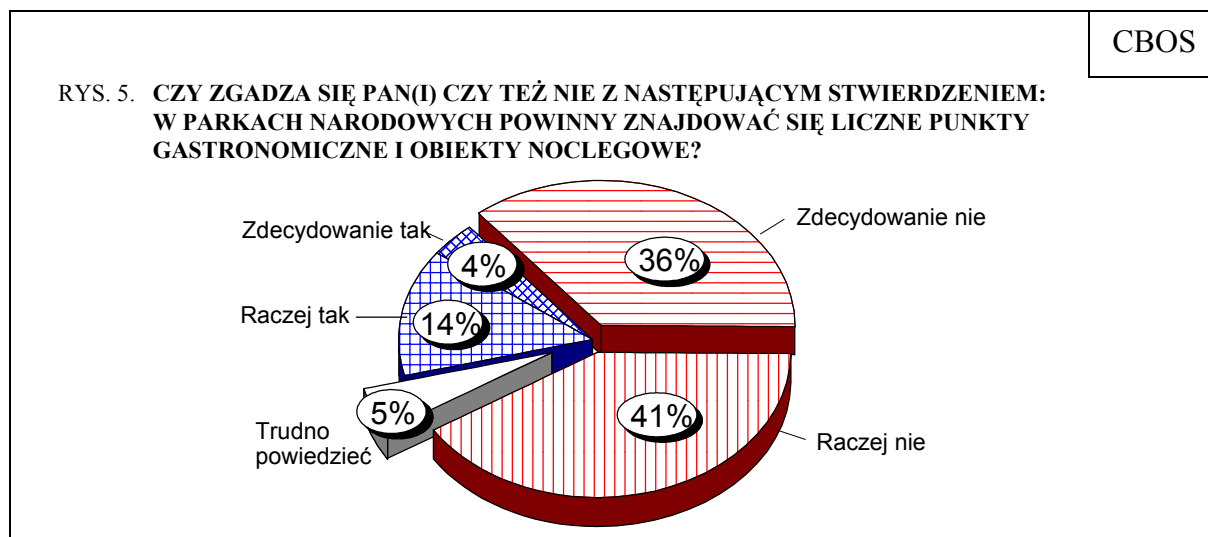
Teren parków narodowych nie może być penetrowany przez turystów w dowolny sposób. Poruszanie się po ich obszarze ograniczone jest do wyznaczonych szlaków turystycznych. Na taki sposób kontaktu z najcenniejszymi przyrodniczo obszarami Polski jest powszechna zgoda ankietowanych (91%), w tym wszystkich uczniów i studentów (100%) oraz niemal wszystkich osób z wyższym wykształceniem (97%).

CBOS

RYS. 4. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) CZY TEŻ NIE Z NASTĘPUJĄCYM STWIERDZENIEM:
PORUSZANIE SIĘ TURYSTÓW PO PARKACH NARODOWYCH POWINNO OGRANICZAĆ
SIĘ JEDYNIEM DO WYZNACZONYCH SZLAKÓW TURYSTYCZNYCH?

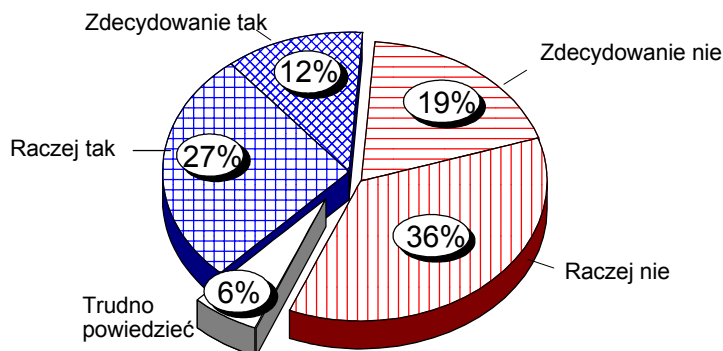
Parki narodowe to często obszary atrakcyjne turystycznie, stąd presja na ich zagospodarowywanie. Jak się okazuje, potencjalni turyści nie życzą sobie ułatwień w postaci punktów gastronomicznych czy obiektów noclegowych. Chcą oni odwiedzać obszary chronione głównie po to, aby obcować z naturą, dlatego ponad trzy czwarte ankietowanych (77%) sprzeciwia się lokalizowaniu w parkach narodowych tego rodzaju obiektów.

Poglądy w tej sprawie są silnie uzależnione od poziomu wykształcenia. Największy sprzeciw takie zagospodarowanie parków narodowych budzi wśród osób z wykształceniem wyższym (85%) i średnim (83%), podczas gdy wśród badanych z wykształceniem podstawowym jest wyraźnie mniejszy (65%). Opinie o turystycznym zagospodarowywaniu parków narodowych zależą również od sytuacji materialnej badanych: sprzeciwia się temu pomysłowi 81% osób oceniających swoje warunki materialne jako dobre i 76% uważających je za złe.

Opinie na temat opłat za wstęp turystów do parków narodowych są podzielone: ponad połowa ankietowanych (55%) jest takim opłatom przeciwna, ale znaczna grupa (39%) ma odmienne zdanie w tej sprawie.

RYS. 6. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) CZY TEŻ NIE Z NASTĘPUJĄCYM STWIERDZENIEM: WSTĘP DO PARKÓW NARODOWYCH POWINIEN BYĆ PŁATNY?

Gotowość uiszczania opłat za wejście do parku narodowego deklarują najczęściej osoby pracujące na własny rachunek (56%), uczniowie i studenci (53%), ludzie z wyższym wykształceniem (52%), badani oceniający swoje warunki materialne jako dobre (51%) oraz przedstawiciele inteligencji i kadry kierowniczej (49%). Postawę taką częściej niż przeciętnie prezentują osoby gotowe zamykać trujące zakłady i zwiększać bezrobocie w imię ochrony środowiska.

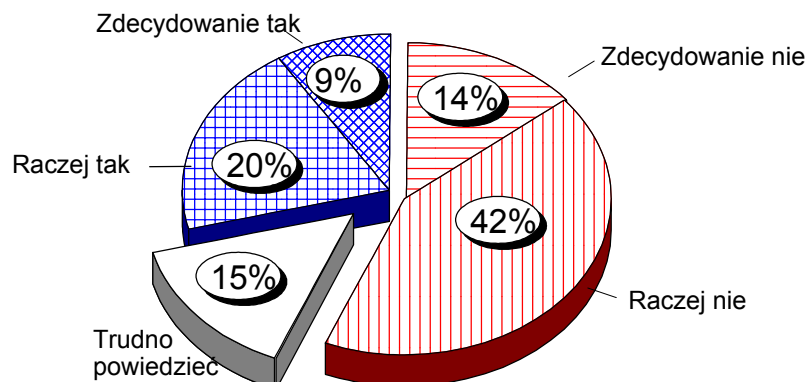
Za swobodnym dostępem do obszarów chronionych opowiada się większość mieszkańców największych miast³ (62%), badanych z wykształceniem zasadniczym zawodowym (60%) i źle oceniających swoje warunki materialne (57%).

WYSIEDLENIA Z PARKÓW NARODOWYCH

Funkcja osadnicza, jako sprzeczna z głównym celem parku, często uznawana jest za niepożądaną przez dyrekcje poszczególnych parków narodowych, które chętnie wysiedliłyby ludzi mieszkających w ich granicach. Jak wynika z sondażu, ponad połowa Polaków (55%) nie wyraża przyzwolenia na takie działania. Przeciwni wysiedlaniom nieco częściej są mężczyźni niż kobiety (odpowiednio 58% i 54%), częściej też osoby wykształcone (65% badanych z wykształceniem wyższym i 49% z podstawowym) oraz pracujące na własny rachunek (68%).

³ Liczących 501 tys. i więcej ludności.

RYS. 7. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) CZY TEŻ NIE Z NASTĘPUJĄCYM STWIERDZENIEM: LUDZI MIESZKAJĄCYCH NA TERENIE PARKU NARODOWEGO POWINNO SIĘ PRZESIEDLIĆ POZA JEGO GRANICE?

Wysiedlenia popiera niespełna jedna trzecia ankietowanych (29%). Opowiadają się za nimi osoby, dla których środowisko naturalne jest jedną z najwyższych wartości (42%), badani zgadzający się na wzrost bezrobocia za cenę czystego środowiska oraz w bardzo dużym stopniu zaniepokojeni stanem środowiska (41%). Na przesiedlanie ludzi mieszkających w parkach narodowych dużo częściej niż przeciętnie zgadzają się uczniowie i studenci (41%) oraz osoby dobrze oceniające swoje warunki materialne (34%).

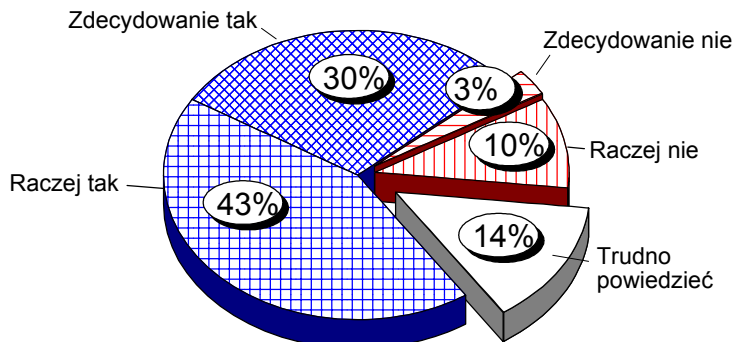
OGRANICZENIE PRAW WŁASNOŚCI W PARKACH NARODOWYCH

Niemal trzy czwarte ankietowanych (73%) uważa, że prawo własności nie daje uprawnień do dowolnego użytkowania ziemi, jeśli leży ona w granicach parku narodowego. Twierdzą oni, że także w tym przypadku powinny obowiązywać rygory ochrony przyrody.

Opinie dotyczące tej kwestii są silnie skorelowane z poziomem wykształcenia: podziela je 89% badanych z wykształceniem wyższym i 68% - z podstawowym (czyli o 21 punktów procentowych mniej). Osoby zadowolone ze swoich warunków materialnych częściej niż niezadowolone zgadzają się z koniecznością ograniczenia praw osób mieszkających w obszarach chronionych (odpowiednio 78% i 71%).

CBOS

RYS. 8. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) CZY TEŻ NIE Z NASTĘPUJĄCYM STWIERDZENIEM: PRAWA LUDZI MIESZKAJĄCYCH NA TERENIE PARKÓW NARODOWYCH POWINNY BYĆ OGRANICZONE I PODPORZĄDKOWANE CELOM OCHRONY PRZYRODY?

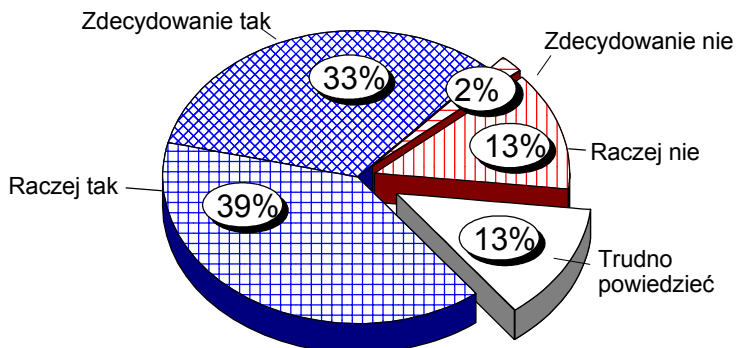
Tylko 13% Polaków uznaje prawo własności za nienaruszalne i niepodlegające ograniczeniom nawet na terenie parków narodowych.

ZMIANY ZASIĘGU PARKÓW NARODOWYCH

Większość ankietowanych (72%) chciałaby powiększania obszarów, jakie zajmują parki narodowe. Poglądom takim sprzyja zamieszkiwanie w wielkim mieście (84%), status ucznia lub studenta (83%) oraz wyższe wykształcenie (78%).

CBOS

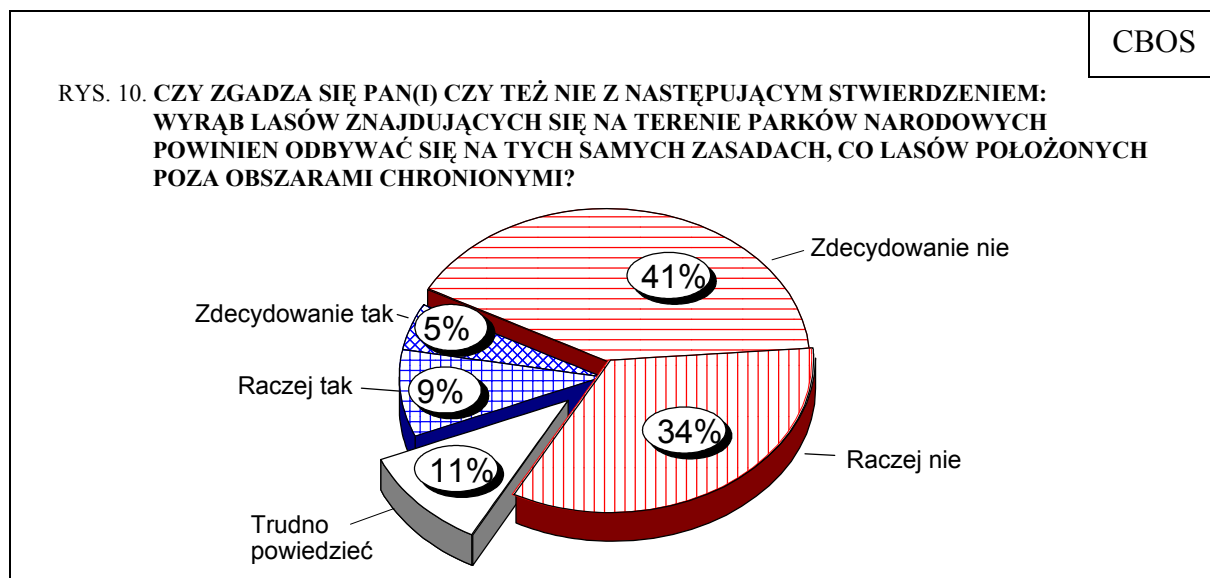
RYS. 9. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I) CZY TEŻ NIE Z NASTĘPUJĄCYM STWIERDZENIEM: ZASIĘG PARKÓW NARODOWYCH POWINIEN SIĘ ZWIĘKSZAĆ?

Przeciwnicy powiększania parków narodowych stanowią 15% polskiego społeczeństwa. Nieco więcej jest wśród nich mężczyzn (17%) niż kobiet (14%). Na zwiększaniu powierzchni obszarów chronionych najmniej zależy osobom, które nie wyrażają niepokoju o stan środowiska w kraju - prawie co czwarta z nich (24%) sprzeciwia się zwiększaniu zasięgu parków narodowych.

WYRĄB LASÓW W PARKACH NARODOWYCH

Tereny leśne w parkach narodowych są przez ankietowanych traktowane wyjątkowo - trzy czwarte społeczeństwa uważa, że wyrąb takich lasów powinien się odbywać na innych zasadach niż lasów położonych poza obszarami chronionymi. Potrzebę szczególnego ich traktowania częściej dostrzegają osoby wykształcone (84% badanych z wykształceniem wyższym i 66% z podstawowym), częściej mężczyźni (78%) niż kobiety (71%).

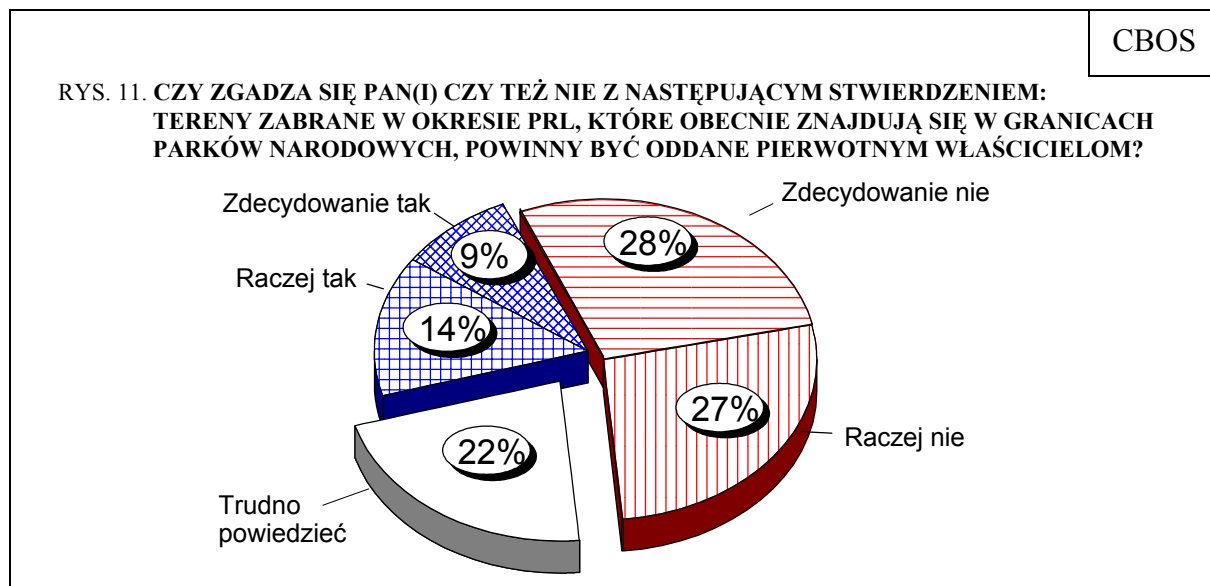

Co siódmy mieszkaniec kraju uważa, że wszystkie obszary leśne powinny być traktowane jednakowo.

ZWROT TERENÓW WYWŁASZCZONYCH

W żadnym ze zgłoszonych w Sejmie projektów reprivatyzacyjnych nie przewiduje się zwrotu w naturze terenów będących obecnie w granicach parków narodowych. Większość Polaków (55%) zgadza się z takim stanowiskiem. Do przeciwników oddania pierwotnym właścicielom tych obszarów należy ponad dwie trzecie respondentów bardzo zaniepokojonych stanem środowiska w kraju. Prawdopodobnie obawiają się oni nadmiernego zagospodarowania turystycznego i stopniowej degradacji tych najcenniejszych fragmentów przyrody w Polsce.

Zwolennicy zwrotu w naturze wywłaszczonych ziem, nawet jeśli leżą one w granicach parków narodowych, stanowią prawie jedną czwartą ankietowanych. Spora grupa osób (zwłaszcza renciści) nie ma w tej kwestii wyrobionej opinii.

Polacy zdecydowanie częściej opowiadają się za ochroną przyrody w parkach narodowych niż za turystycznym zagospodarowywaniem tych terenów. Stanowczo popierają zachowanie szczególnego charakteru obszarów tworzących parki narodowe. Uważają też, że wszystkie działania na takich terenach powinny być podporządkowane ochronie przyrody. Dlatego zdecydowana większość Polaków uważa, że należy:

- zwiedzając parki narodowe chodzić jedynie po wyznaczonych szlakach turystycznych (91%),
- poruszając się po ich terenie unikać korzystania z pojazdów mechanicznych (88%),
- unikać lokalizowania zbyt wielu obiektów noclegowych i gastronomicznych (77%),
- gospodarkę leśną w parkach narodowych prowadzić na innych zasadach niż poza nimi (75%),
- ograniczyć prawa własności ludzi mieszkających w parkach i podporządkować je celom ochrony przyrody (73%),
- zwiększać powierzchnię parków (72%).

Ponad połowa społeczeństwa stoi na stanowisku, że nie należy zwracać w naturze terenów wyłączonej w okresie PRL, które obecnie wchodzi w skład parków narodowych.

Ankietowani sprzeciwiają się, choć niezbyt stanowczo, jedynie przesiedleniom ludności, która mieszka w parkach narodowych, oraz opłatom za wstęp do takich parków.

Na postawy „proparkowe” mają wpływ: poziom wykształcenia, miejsce zamieszkania oraz warunki materialne. Częściej niż przeciętnie prezentują je osoby z wyższym wykształceniem, mieszkające w dużych miastach oraz zadowolone ze swoich warunków materialnych. Ku ochronie najcenniejszych fragmentów polskiej przyrody częściej niż ku jej zagospodarowaniu skłaniają się też uczniowie i studenci.

Opracowała

Kinga A. KOMOROWSKA

A N E K S

Tabela 1. Parki narodowe to tereny obejmujące swym zasięgiem najcenniejsze fragmenty przyrody w danym kraju. Czy w związku z tym zgadza się Pan(i), czy też nie z następującym stwierdzeniem: **w parkach narodowych powinna być gęsta sieć dróg umożliwiająca ich zwiedzanie samochodem lub autobusem?**

(%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	2	6	30	58	4	1077
Płeć						
Mężczyźni	1	6	30	61	3	511
Kobiety	2	7	31	56	5	566
Wiek						
18-24 lat	2	9	23	64	1	154
25-34	1	7	25	65	2	190
35-44	0	5	32	60	3	216
45-54	3	2	30	62	3	213
55-64	1	6	35	53	4	118
65 lat i więcej	1	10	36	42	10	186
Miejsce zamieszkania						
Wieś	0	5	31	57	6	397
Miasto do 20 tys.	4	11	24	59	3	124
20-100 tys.	3	9	41	42	5	207
101-500 tys.	2	6	28	64	1	210
501 tys. i więcej mieszk.	0	2	22	74	2	140
Wykształcenie						
Podstawowe	2	8	35	47	8	309
Zasadnicze zawodowe	2	5	33	58	3	299
Średnie	1	7	26	65	2	371
Wyższe	2	3	26	67	2	97
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	2	1	21	76	0	64
Prac. umysł. niż. szczebla	3	6	32	58	1	103
Pracownicy fiz. - umysł.	1	11	28	60	0	86
Robotnicy wykwalifikowani	1	5	37	57	2	111
Robotnicy niewykwalifik.	0	13	21	63	2	41
Rolnicy	0	5	27	58	10	45
Pracujący na własny rach.	2	1	20	75	2	59
Bierni zawodowo						
Renciści	1	5	35	47	11	140
Emeryci	2	9	37	47	5	200
Uczniowie i studenci	2	6	16	75	0	71
Bezrobotni	3	5	32	57	4	107
Gospodynie domowe i inni	1	7	25	64	3	53
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	1	8	30	59	1	207
spółce właścicieli	0	9	23	66	2	77
prywatnych i państwa	1	3	29	65	2	210
sekt. prywat. poza rolnict.	0	4	32	49	15	56
prywatnym gosp. rolnym						
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	1	6	32	60	2	135
276-399	0	8	36	51	5	127
400-549	3	9	33	52	2	205
550-799	1	6	36	54	3	154
Powyżej 799 zł	1	3	22	73	1	182
Ocena własnych war. mater.						
Złe	2	6	32	54	6	368
Średnie	1	7	31	58	4	462
Dobre	2	6	27	64	1	248
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	3	6	22	61	7	59
Raz w tygodniu	2	7	35	55	3	559
1-2 razy w miesiącu	1	4	29	58	8	162
Kilka razy w roku	1	6	28	62	3	199
W ogóle nie uczestniczy	2	9	17	69	2	98
Poglądy polityczne						
Lewica	2	7	32	57	2	330
Centrum	2	6	23	66	3	281
Prawica	1	6	32	59	2	255
Trudno powiedzieć	1	7	35	47	10	212

Tabela 2. Parki narodowe to tereny obejmujące swym zasięgiem najcenniejsze fragmenty przyrody w danym kraju. Czy w związku z tym zgadza się Pan(i) czy też nie z następującym stwierdzeniem: **poruszanie się turystów po parkach narodowych powinno ograniczać się jedynie do wyznaczonych szlaków turystycznych?**

(%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	58	33	5	1	4	1077
Płeć						
Mężczyźni	59	32	6	1	3	511
Kobiety	57	34	4	1	4	566
Wiek						
18-24 lat	59	37	3	0	1	154
25-34	59	30	6	2	2	190
35-44	62	32	4	0	2	216
45-54	64	29	5	1	1	213
55-64	57	32	5	2	4	118
65 lat i więcej	44	37	5	3	11	186
Miejsce zamieszkania						
Wieś	50	39	4	2	5	397
Miasto do 20 tys.	66	21	4	1	8	124
20-100 tys.	55	36	5	0	3	207
101-500 tys.	62	29	8	1	0	210
501 tys. i więcej mieszk.	70	26	1	2	1	140
Wykształcenie						
Podstawowe	46	38	7	1	7	309
Zasadnicze zawodowe	58	34	4	1	2	299
Średnie	63	30	4	1	3	371
Wyższe	76	21	2	1	0	97
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	86	10	4	0	0	64
Prac. umysł. niż. szczebla	66	28	6	0	0	103
Pracownicy fiz.- umysł.	61	33	2	2	2	86
Robotnicy wykwalifikowani	51	35	8	1	5	111
Robotnicy niewykwalifik.	71	21	4	5	0	41
Rolnicy	49	44	4	0	3	45
Pracujący na własny rach.	67	25	5	3	0	59
Bierni zawodowo						
Renciści	45	40	6	0	8	140
Emeryci	53	35	2	3	7	200
Uczniowie i studenci	65	35	0	0	0	71
Bezrobotni	56	34	7	1	2	107
Gospodynie domowe i inni	49	39	7	1	4	53
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	69	23	6	0	1	207
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	53	35	8	1	3	77
sekt. pryw. poza rolnict.	63	30	3	2	2	210
prywatnym gosp. rolnym	38	49	3	0	10	56
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	57	31	9	2	2	135
276-399	63	28	1	1	7	127
400-549	59	34	3	1	2	205
550-799	55	36	6	1	2	154
Powyżej 799 zł	68	27	3	1	1	182
Ocena własnych war. mater.						
Złe	54	35	4	2	5	368
Średnie	57	34	6	1	3	462
Dobre	65	28	3	1	2	248
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	64	21	5	0	10	59
Raz w tygodniu	57	35	4	1	3	559
1-2 razy w miesiącu	52	38	5	2	4	162
Kilka razy w roku	57	32	6	2	3	199
W ogóle nie uczestniczy	69	21	6	2	2	98
Poglądy polityczne						
Lewica	60	33	4	1	1	330
Centrum	59	29	6	0	5	281
Prawica	61	32	4	2	1	255
Trudno powiedzieć	48	37	4	2	9	212

Tabela 3. Parki narodowe to tereny obejmujące swym zasięgiem najcenniejsze fragmenty przyrody w danym kraju. Czy w związku z tym zgadza się Pan(i) czy też nie z następującym stwierdzeniem: **w parkach narodowych powinny znajdować się liczne punkty gastronomiczne i obiekty noclegowe?**

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	4	14	41	36	5	1077
Płeć						
Mężczyźni	4	12	44	36	4	511
Kobiety	4	15	38	36	6	566
Wiek						
18-24 lat	5	13	45	34	2	154
25-34	5	11	32	47	5	190
35-44	2	9	41	43	5	216
45-54	5	14	40	39	2	213
55-64	2	14	53	24	6	118
65 lat i więcej	3	20	41	24	13	186
Miejsce zamieszkania						
Wieś	4	13	46	29	9	397
Miasto do 20 tys.	1	18	32	46	3	124
20-100 tys.	4	18	43	27	8	207
101-500 tys.	5	11	39	43	2	210
501 tys. i więcej mieszk.	4	8	34	53	1	140
Wykształcenie						
Podstawowe	4	21	38	27	11	309
Zasadnicze zawodowe	4	10	47	33	5	299
Średnie	4	11	40	43	3	371
Wyższe	5	10	34	51	0	97
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	3	14	22	61	0	64
Prac. umysł. niż. szczebla	5	8	43	43	2	103
Pracownicy fiz.- umysł.	10	10	30	43	7	86
Robotnicy wykwalifikowani	3	14	45	36	2	111
Robotnicy niewykwalifik.	10	12	29	43	5	41
Rolnicy	0	15	50	22	13	45
Pracujący na własny rach.	1	11	42	43	2	59
Bierni zawodowo						
Renciści	3	21	42	24	10	140
Emeryci	3	14	50	25	8	200
Uczniowie i studenci	2	16	35	47	0	71
Bezrobotni	3	14	44	35	4	107
Gospodynie domowe i inni	3	10	36	42	10	53
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	6	13	37	41	3	207
spółce właścicieli	0	10	37	48	4	77
prywatnych i państwa	6	10	40	42	2	210
sekt. pryw. poza rolnict.	1	14	51	16	18	56
prywatnym gosp. rolnym						
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	4	16	40	35	6	135
276-399	4	14	41	33	8	127
400-549	3	13	42	37	6	205
550-799	6	16	38	37	4	154
Powyżej 799 zł	4	9	40	45	2	182
Ocena własnych war. mater.						
Złe	3	14	43	33	7	368
Średnie	3	14	41	34	7	462
Dobre	5	12	37	44	1	248
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	6	17	29	39	10	59
Raz w tygodniu	4	14	46	33	4	559
1-2 razy w miesiącu	5	9	41	38	8	162
Kilka razy w roku	2	16	37	39	5	199
W ogóle nie uczestniczy	5	14	28	46	7	98
Poglądy polityczne						
Lewica	4	16	42	35	3	330
Centrum	4	12	39	39	6	281
Prawica	2	11	42	42	3	255
Trudno powiedzieć	6	14	40	28	11	212

Tabela 4. Parki narodowe to tereny obejmujące swym zasięgiem najcenniejsze fragmenty przyrody w danym kraju. Czy w związku z tym zgadza się Pan(i) czy też nie z następującym stwierdzeniem: **wstęp do parków narodowych powinien być płatny?** (%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	12	27	36	19	6	1076
Płeć						
Mężczyźni	12	28	37	19	4	511
Kobiety	12	26	35	18	9	565
Wiek						
18-24 lat	11	30	39	17	2	154
25-34	10	22	37	26	4	190
35-44	14	25	37	20	4	216
45-54	15	33	30	18	3	212
55-64	13	27	33	16	11	118
65 lat i więcej	7	25	40	13	15	186
Miejsce zamieszkania						
Wieś	7	27	42	15	9	397
Miasto do 20 tys.	11	27	37	18	7	124
20-100 tys.	16	31	29	19	5	207
101-500 tys.	20	23	31	22	4	209
501 tys. i więcej mieszk.	8	29	36	26	1	140
Wysztawa						
Podstawowe	8	25	36	18	13	309
Zasadnicze zawodowe	10	26	40	20	3	299
Średnie	15	27	34	19	4	370
Wyższe	15	37	29	18	1	97
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	14	35	28	20	3	64
Prac. umysł. niż. szczebla	14	19	34	28	5	103
Pracownicy fiz.- umysł.	13	18	42	27	1	86
Robotnicy wykwalifikowani	13	27	45	11	4	111
Robotnicy niewykwalifik.	19	9	30	33	9	41
Rolnicy	6	34	35	14	11	45
Pracujący na własny rach.	15	41	31	12	2	59
Bierni zawodowo						
Renciści	6	30	34	13	17	140
Emeryci	11	26	38	16	9	200
Uczniowie i studenci	21	32	32	15	0	71
Bezrobotni	7	31	37	22	2	106
Gospodynie domowe i inni	6	27	37	29	1	53
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	20	25	33	19	2	207
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	7	24	32	30	6	77
sekt. pryw. poza rolnict.	9	27	39	20	5	210
prywatnym gosp. rolnym	9	28	41	11	11	56
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	6	21	41	27	6	135
276-399	10	18	49	16	6	127
400-549	11	33	35	15	5	205
550-799	14	31	30	18	7	154
Powyżej 799 zł	16	27	33	21	3	182
Ocena własnych war. mater.						
Złe	10	26	35	22	7	368
Średnie	10	26	40	18	7	461
Dobre	19	32	29	17	3	248
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	11	30	24	21	15	59
Raz w tygodniu	11	28	39	15	6	559
1-2 razy w miesiącu	6	23	37	28	6	162
Kilka razy w roku	17	26	31	21	5	198
W ogóle nie uczestniczy	14	30	32	20	4	98
Poglądy polityczne						
Lewica	14	27	35	20	3	330
Centrum	10	27	38	20	5	280
Prawica	11	30	37	17	6	255
Trudno powiedzieć	11	24	34	17	13	212

Tabela 5. Parki narodowe to tereny obejmujące swym zasięgiem najcenniejsze fragmenty przyrody w danym kraju. Czy w związku z tym zgadza się Pan(i) czy też nie z następującym stwierdzeniem: **ludzi mieszkających na terenie parku narodowego powinno się przesiedlić poza jego granice?**

(%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	9	20	41	14	15	1077
Płeć						
Mężczyźni	9	20	42	16	13	511
Kobiety	9	20	41	13	17	566
Wiek						
18-24 lat	8	27	42	10	14	154
25-34	10	18	38	17	17	190
35-44	9	17	43	17	13	216
45-54	13	21	40	14	12	213
55-64	8	15	49	15	14	118
65 lat i więcej	6	21	39	12	22	186
Miejsce zamieszkania						
Wieś	6	19	43	13	19	397
Miasto do 20 tys.	11	23	36	20	9	124
20-100 tys.	6	18	44	16	15	207
101-500 tys.	15	21	40	10	13	210
501 tys. i więcej mieszk.	14	17	40	17	13	140
Wykształcenie						
Podstawowe	13	19	36	13	20	309
Zasadnicze zawodowe	9	16	45	15	15	299
Średnie	8	23	42	13	14	371
Wyższe	5	21	44	21	9	97
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	9	22	42	17	11	64
Prac. umysł. niż. szczebla	10	19	41	14	17	103
Pracownicy fiz.- umysł.	10	22	40	12	16	86
Robotnicy wykwalifikowani	7	24	49	10	11	111
Robotnicy niewykwalifik.	12	23	23	36	5	41
Rolnicy	10	16	36	14	24	45
Pracujący na własny rach.	15	13	47	21	5	59
Bierni zawodowo						
Renciści	7	17	42	15	19	140
Emeryci	7	18	44	13	18	200
Uczniowie i studenci	14	27	30	6	23	71
Bezrobotni	10	20	42	15	12	107
Gospodynie domowe i inni	11	20	43	14	11	53
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	9	25	39	16	9	207
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	12	24	33	15	16	77
sekt. prywat. poza rolnict.	9	13	49	14	14	210
prywatnym gosp. rolnym	3	17	41	13	26	56
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	12	18	42	15	12	135
276-399	6	11	46	19	19	127
400-549	9	21	44	11	14	205
550-799	8	23	41	14	14	154
Powyżej 799 zł	16	18	37	17	12	182
Ocena własnych war. mater.						
Złe	9	19	41	15	17	368
Średnie	9	19	44	13	15	462
Dobre	11	23	36	16	14	248
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	15	22	32	11	19	59
Raz w tygodniu	7	22	45	13	13	559
1-2 razy w miesiącu	9	13	40	19	19	162
Kilka razy w roku	11	19	33	16	20	199
W ogóle nie uczestniczy	14	17	46	12	11	98
Poglądy polityczne						
Lewica	9	19	47	13	13	330
Centrum	7	20	42	15	16	281
Prawica	12	22	40	14	13	255
Trudno powiedzieć	11	18	34	15	21	212

Tabela 6. Parki narodowe to tereny obejmujące swym zasięgiem najcenniejsze fragmenty przyrody w danym kraju. Czy w związku z tym zgadza się Pan(i) czy też nie z następującym stwierdzeniem: **prawa ludzi mieszkających na terenie parków narodowych, np. odnośnie do budowy nowych domów czy sposobu użytkowania należących do nich gruntów, powinny być ograniczone i podporządkowane celom ochrony przyrody?**

(%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	30	43	10	3	14	1076
Płeć						
Mężczyźni	31	44	10	2	13	511
Kobiety	30	43	9	3	15	564
Wiek						
18-24 lat	30	47	12	3	9	154
25-34	30	42	9	3	16	190
35-44	33	46	8	4	10	215
45-54	32	43	11	1	12	213
55-64	26	46	10	2	17	117
65 lat i więcej	30	38	9	4	20	186
Miejsce zamieszkania						
Wieś	25	46	9	3	17	397
Miasto do 20 tys.	33	47	8	3	8	124
20-100 tys.	29	39	9	3	19	206
101-500 tys.	35	42	13	1	10	209
501 tys. i więcej mieszk.	39	43	6	4	8	140
Wykształcenie						
Podstawowe	28	40	7	3	22	309
Zasadnicze zawodowe	30	40	12	3	15	298
Średnie	29	49	11	2	9	371
Wysze	43	46	5	3	3	97
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	46	45	5	2	2	64
Prac. umysł. niż. szczebla	29	45	15	1	10	103
Pracownicy fiz. - umysł.	28	53	5	3	12	85
Robotnicy wykwalifikowani	29	45	10	1	14	110
Robotnicy niewykwalifik.	40	46	5	3	6	41
Rolnicy	25	39	9	7	20	45
Pracujący na własny rach.	52	33	5	3	7	59
Bierni zawodowo						
Renciści	19	40	14	3	24	140
Emeryci	30	43	9	3	15	200
Uczniowie i studenci	37	43	6	0	14	71
Bezrobotni	23	49	12	3	14	107
Gospodynie domowe i inni	31	35	11	9	15	53
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	35	48	8	1	8	207
spółce właścicieli	27	50	13	2	8	77
prywatnych i państwa	35	40	10	3	12	208
sekt. pryw. poza rolnict.	17	47	9	9	19	56
prywatnym gosp. rolnym						
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	28	44	11	3	13	135
276-399	23	40	13	4	20	127
400-549	31	42	10	3	14	203
550-799	33	44	9	2	12	154
Powyżej 799 zł	42	44	7	1	6	182
Ocena własnych war. mater.						
Złe	25	46	10	2	17	368
Średnie	32	42	10	3	14	460
Dobre	36	42	8	4	10	248
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	23	47	8	5	17	58
Raz w tygodniu	28	47	10	2	12	559
1-2 razy w miesiącu	33	35	10	4	18	162
Kilka razy w roku	33	39	9	2	17	199
W ogóle nie uczestniczy	38	41	7	3	11	97
Poglądy polityczne						
Lewica	29	46	10	4	11	330
Centrum	33	43	12	0	11	280
Prawica	33	44	7	2	14	254
Trudno powiedzieć	26	39	9	5	22	212

Tabela 7. Parki narodowe to tereny obejmujące swym zasięgiem najcenniejsze fragmenty przyrody w danym kraju. Czy w związku z tym zgadza się Pan(i) czy też nie z następującym stwierdzeniem: **zasięg parków narodowych powinien się zwiększać?** (%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	33	39	13	2	13	1077
Płeć						
Mężczyźni	32	40	14	3	11	511
Kobiety	34	38	12	2	15	566
Wiek						
18-24 lat	40	37	11	2	9	154
25-34	36	35	13	3	13	190
35-44	36	36	14	2	12	216
45-54	34	40	12	2	12	213
55-64	27	43	11	1	19	118
65 lat i więcej	23	45	14	3	16	186
Miejsce zamieszkania						
Wieś	24	45	15	1	15	397
Miasto do 20 tys.	28	38	17	1	16	124
20-100 tys.	33	33	14	5	16	207
101-500 tys.	42	36	11	3	8	210
501 tys.i więcej mieszk.	49	35	5	1	9	140
Wykształcenie						
Podstawowe	29	40	13	1	17	309
Zasadnicze zawodowe	32	38	15	5	11	299
Średnie	35	40	11	2	13	371
Wyższe	44	34	12	1	9	97
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	41	33	17	1	8	64
Prac.umysł.niż.szczebła	41	35	11	2	11	103
Pracownicy fiz.-umysł.	38	36	11	5	11	86
Robotnicy wykwalifikowani	28	45	14	1	13	111
Robotnicy niewykwalifik.	34	40	7	7	12	41
Rolnicy	25	47	13	0	14	45
Pracujący na własny rach.	45	28	11	4	11	59
Bierni zawodowo						
Renciści	19	42	16	1	21	140
Emeryci	27	43	13	3	14	200
Uczniowie i studenci	51	32	7	0	10	71
Bezrobotni	32	38	12	3	15	107
Gospodynie domowe i inni	42	35	14	0	8	53
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	39	37	13	2	9	207
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	41	38	6	5	10	77
sekt. pryw. poza rolnict.	36	34	14	3	14	210
prywatnym gosp. rolnym	21	48	14	0	17	56
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	29	43	13	1	14	135
276-399	31	36	14	5	14	127
400-549	37	38	12	3	10	205
550-799	32	42	13	1	12	154
Powyżej 799 zł	39	36	11	2	11	182
Ocena własnych war. mater.						
Źłe	29	39	13	3	16	368
Średnie	34	38	14	2	12	462
Dobre	37	39	11	2	11	248
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	27	44	10	2	17	59
Raz w tygodniu	31	42	14	2	11	559
1-2 razy w miesiącu	30	38	13	5	15	162
Kilka razy w roku	40	34	11	1	13	199
W ogóle nie uczestniczy	36	31	12	2	18	98
Poglądy polityczne						
Lewica	33	40	11	3	12	330
Centrum	33	41	14	1	12	281
Prawica	34	39	15	2	10	255
Trudno powiedzieć	30	34	12	3	21	212

Tabela 8. Parki narodowe to tereny obejmujące swym zasięgiem najcenniejsze fragmenty przyrody w danym kraju. Czy w związku z tym zgadza się Pan(i) czy też nie z następującym stwierdzeniem: **wyrab lasów znajdujących się na terenie parków narodowych powinien odbywać się na tych samych zasadach, co lasów położonych poza obszarami ochronnymi?**

(%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	5	9	33	41	11	1077
Płeć						
Mężczyźni	4	9	36	42	8	511
Kobiety	6	10	31	40	14	566
Wiek						
18-24 lat	4	14	34	42	6	154
25-34	5	9	37	39	10	190
35-44	7	7	32	46	7	216
45-54	8	6	31	45	10	213
55-64	5	10	31	43	10	118
65 lat i więcej	3	10	35	30	22	186
Miejsce zamieszkania						
Wieś	4	9	39	36	12	397
Miasto do 20 tys.	7	4	40	42	7	124
20-100 tys.	6	14	27	40	14	207
101-500 tys.	6	7	32	48	7	210
501 tys. i więcej mieszk.	7	12	25	44	12	140
Wykształcenie						
Podstawowe	5	8	34	32	20	309
Zasadnicze zawodowe	8	7	37	37	11	299
Średnie	4	12	32	46	5	371
Wysze	6	7	23	61	3	97
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	7	6	20	62	5	64
Prac. umysł. niż. szczebla	9	11	22	53	5	103
Pracownicy fiz. - umysł.	4	9	38	43	6	86
Robotnicy wykwalifikowani	9	7	41	36	6	111
Robotnicy niewykwalifik.	12	14	25	38	12	41
Rolnicy	11	6	37	30	15	45
Pracujący na własny rach.	6	7	44	39	4	59
Bierni zawodowo						
Renciści	1	5	40	32	21	140
Emeryci	4	12	33	36	15	200
Uczniowie i studenci	3	16	28	48	6	71
Bezrobotni	3	6	37	42	13	107
Gospodynie domowe i inni	7	11	26	45	12	53
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	7	10	29	50	4	207
spółce właścicieli	3		34	42	7	77
prywatnych i państwa	9	14	34	41	7	210
sekt. pryw. poza rolnict.	9	6	36	41	7	210
prywatnym gosp. rolnym	4	9	39	25	22	56
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	8	4	35	38	15	135
276-399	2	6	39	39	14	127
400-549	5	10	35	38	12	205
550-799	5	13	33	39	11	154
Powyżej 799 zł	7	11	28	49	5	182
Ocena własnych war. mater.						
Złe	4	6	34	39	16	368
Średnie	5	10	34	40	10	462
Dobre	8	11	31	45	6	248
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	7	9	18	39	28	59
Raz w tygodniu	6	11	35	38	10	559
1-2 razy w miesiącu	4	7	37	41	11	162
Kilka razy w roku	5	5	36	46	8	199
W ogóle nie uczestniczy	5	11	25	49	10	98
Poglądy polityczne						
Lewica	6	6	35	44	9	330
Centrum	4	11	35	44	7	281
Prawica	8	11	31	40	10	255
Trudno powiedzieć	4	9	33	33	22	212